

PORNOGRAFIK MAHSULOTLARGA QARSHI KURASHISH BO'YICHA MILLIY VA XALQARO TAJRIBALAR

Narziyev Shahzod Zoyirovich

*O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Huquqbuzarliklar profilaktikasi
faoliyati kafedrasini o'qituvchisi mayor*

Bosimbekov Muhammadaminbek Hayitmurod o'g'li

*O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi
3-o'quv kursi kursanti*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada pornografik mahsulotlarga qarshi kurashish bo'yicha milliy va xalqaro tajribalar tahlil qilinadi. Maqolada, pornografik materiallarning ijtimoiy, psixologik va axloqiy salbiy ta'sirlariga qarshi kurashishda mavjud bo'lgan huquqiy, profilaktik va ta'limiy yondashuvlar muhokama qilinadi. Shuningdek, bir qator mamlakatlarda amalga oshirilgan samarali dasturlar va strategiyalar tahlil qilinadi, ulardan o'zaro tajriba almashish orqali samarali choralar ishlab chiqish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqola, pornografiyaning jamiyatga ta'siri va unga qarshi kurashishda zarur bo'lgan qonuniy va ijtimoiy choralar haqida kengroq tushuncha yaratishga qaratilgan.

Abstract: This scientific article analyzes national and international experiences in combating pornographic products. It discusses existing legal, preventive, and educational approaches to counter the social, psychological, and moral negative effects of pornographic materials. Moreover, the article examines successful programs and strategies implemented in several countries, exploring opportunities to develop effective measures through the exchange of experiences. The article aims to create a broader understanding of the impact of pornography on society and the necessary legal and social measures to combat it.

Kalit so'zlari: Pornografiya, Huquqiy cheklovlar, Profilaktika, Ijtimoiy xavfsizlik, Ta'lim, Xalqaro tajriba, Milliy tajriba

Keywords: Pornography, Legal restrictions, Prevention, Social security, Education, International experience, National experience

Pornografik mahsulotlar, bir tomondan, insoniyat tarixida qadim zamonlardan mavjud bo'lsa, boshqa tomondan, bugungi kunda ijtimoiy va texnologik rivojlanish bilan yanada ommalashgan. Internetning rivojlanishi, ayniqsa, pornografik materiallarning ishlab chiqarilishi, tarqatilishi va uning jamoatchilikka taqdim etilishi jarayonini tezlashtirdi. Bu esa, jamiyatda ko'plab muammolarni yuzaga keltirgan: axloqiy normalar buzilishi, jinsiy ta'lim yetishmasligi, psixologik va ijtimoiy salbiy oqibatlar.

Pornografiya ishlab chiqarish, tarqatish va reklama qilishning oldini olishda milliy va xalqaro miqyosda qator huquqiy, ijtimoiy va texnologik choralar ko'rilmoqda. Bularning samarali bo'lishi, faqatgina qonuniy choralarning amalga oshirilishi bilan cheklanmaydi, balki odamlarning ongini o'zgartirish, ta'lim va profilaktika dasturlarini ishlab chiqish hamda samarali monitoring tizimlarini yaratish kabi kompleks yondashuvlarni talab qiladi. Pornografik mahsulotlarning tarqalishi, ayniqsa, yoshlar o'rtasida, ijtimoiy normativlarga nisbatan salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bunday mahsulotlar insonlarning jinsiy va axloqiy qarashlarini o'zgartiradi, o'zaro munosabatlar va jismoniy aloqalarga bo'lgan qarashlarni deformatsiya qiladi. Shuningdek, pornografiya ba'zi holatlarda, o'zini tutish qobiliyatini pasaytirishi va jinsiy hayotdagi realistik emas, balki idealizatsiyalangan tasavvurlarni yaratishi mumkin.

Milliy Tajribalar:

Rossiya:

Rossiya pornografik mahsulotlarning ishlab chiqarilishi va tarqatilishini qat'iy qat'iqqlagan mamlakatlardan biridir. 2013-yilda qabul qilingan "Pornografiya va axloqiy xulq-atvor" to'g'risidagi qonun, pornografiyani ishlab chiqarish, tarqatish va namoyish qilishni man etadi. Hukumati, shuningdek, internetda pornografik materiallarga qarshi maxsus texnologik vositalarni ishlab chiqqan va ularni tarmoqda aniqlash va bloklash uchun sun'iy intellektni qo'llashga harakat qilmoqda. Rossiya hukumati pornografiya tarqatish va ishlab chiqarish bo'yicha qo'llaniladigan chora-tadbirlarni yanada kuchaytirgan. Mamlakatda pornografik materiallarni tarqatishga qarshi kurashishda internet provayderlari va turli texnologik kompaniyalar bilan hamkorlik qilish o'rnatilgan. Rossiyada pornografik materiallar tarqatilayotgan veb-saytlar davlat tomonidan bloklanadi, va bu kabi saytlarni yaratishning oldini olish uchun jinoiy javobgarlik joriy qilingan.

Birlashgan Qirollik (Buyuk Britaniya)

Buyuk Britaniyada pornografik materiallarga qarshi kurashish uchun huquqiy va ijtimoiy chora-tadbirlar ko'rilgan. 2008 yilda Buyuk Britaniya parlamenti "Obscene Publications Act"ni kuchaytirgan va internetda pornografik materiallarni tarqatishning oldini olish uchun qat'iy cheklovlar qo'ygan. Shuningdek, mamlakatda yoshlarni zararli kontentdan himoya qilish uchun maxsus onlayn-filtrlar ishlab chiqilgan.

Germaniya:

Germaniya pornografiya masalasiga yondashishda nisbatan erkinroq yondashuvni saqlaydi, ammo ularni ishlab chiqarish va tarqatish hali ham qat'iy nazorat ostidadir. Internetda pornografik kontentni tarqatish uchun tasdiqlangan me'yorlar mavjud. Shuningdek, yoshlar uchun onlayn kontentni filtrlash tizimlari va axloqiy tarbiya dasturlari ishlab chiqilgan. Pornografik materiallarni tarqatish bilan bog'liq huquqbuzarliklar uchun jiddiy jazolar belgilanadi.

Xitoy:

Xitoyda pornografiya qattiq taqiqlangan. Internetda pornografiya tarqatilishi uchun jinoiy javobgarlik mavjud. Xitoy hukumati "Katta devor" tizimi yordamida internetda pornografik materiallarning kirishini cheklaydi. Xitoyda har bir onlayn xizmat provayderi va kompaniyalar pornoning tarqatilishiga qarshi maxsus filtrlash mexanizmlarini o'rnatishi shart. Xitoyda pornografik materiallar ishlab chiqarish va tarqatish qat'iyon taqiqlanadi. Mamlakatda davlat tomonidan tasdiqlangan internet provayderlari orqali pornografik materiallarni bloklashning o'ziga xos tizimi mavjud. Xitoy hukumati pornografiya bilan bog'liq barcha internet manbalarini nazorat qiladi va ularga qarshi samarali profilaktika dasturlarini ishlab chiqadi.

Xalqaro Tajribalar:

Skandinaviya mamlakatlari (Norvegiya, Daniya, Shvetsiya)

Skandinaviya mamlakatlarida pornografiyaga qarshi kurashishda kuchli profilaktika va ta'limga qaratilgan yondashuvlar qo'llaniladi. Norvegiyada maktablar va ijtimoiy tashkilotlar tomonidan pornografiya va jinsiy zo'ravonlikning salbiy ta'siri haqida keng miqyosda ma'lumot beriladi. Bunda yoshlarni internet xavfsizligi haqida o'rgatish, mas'uliyatli jinsiy tarbiya haqida tushuncha yaratish, va pornografik materiallar tarqatilishining oldini olish uchun yoshlar bilan interaktiv treninglar o'tkazish asosiy yo'nalishlardir.

BMT (Birlashgan Millatlar Tashkiloti)

BMTning "Bolalar huquqlari to'g'risidagi Konvensiyasiga" muvofiq, pornografiya bolalar va o'sishdagi shaxslar uchun xavfli materiallar sifatida tasniflanadi. BMT, pornografiyaning tarqalishini oldini olish uchun mamlakatlarga profilaktika ishlari olib borishni, yoshlar va bolalar uchun axloqiy tarbiya dasturlarini tashkil etishni tavsiya qiladi.

Yevropa Ittifoqi:

Yevropa Ittifoqi, pornografik materiallarni tarqatish masalasini qat'iy nazorat qiladi. Yevropa Ittifoqi doirasida, pornografiya yoshlar uchun zararli material sifatida ko'riladi, va bu turdagi kontentni tarqatish uchun tegishli jazo choralarini ko'rish majburiyati mavjud. Internetda kontentni filtrlash tizimlari va yoshlar uchun xavfsiz onlayn muhit yaratish bo'yicha qonunlar ishlab chiqilgan.

O'zbekiston Respublikasida ushbu toifadagi huquqbuzarliklar quyidagi asosiy normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinadi:

Jinoyat kodeksining 130-moddasi – pornografik mahsulotlarni tayyorlash, olib kirish, tarqatish, reklama qilish, namoyish etish uchun javobgarlik;

Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 189-moddasi – pornografik mahsulotlarni tayyorlash, olib kirish, tarqatish, reklama qilish, namoyish etish uchun javobgarlik;

“Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida”gi Qonun – voyaga etmaganlar uchun zararli kontentdan himoya qilish normalari;

“Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi Qonun – axborot xavfsizligi talablarini belgilaydi
Normativ hujjatlarning mazmuni pornografik materiallar bilan bog‘liq harakatlar
jamiyatning ma‘naviy-axloqiy qadriyatlariga jiddiy zarar yetkazishini tasdiqlaydi.

Pornografik mahsulotlarga qarshi kurashishda huquqiy va ijtimoiy yondashuvlar:

Huquqiy Yondashuvlar:

Pornografik materiallarga qarshi kurashishda eng samarali usullardan biri bu qat‘iy qonunlar va jazo choralaridir. Mamlakatlar, pornografik materiallarni ishlab chiqarish, tarqatish va ko‘rsatish bilan shug‘ullanishni jinoyat deb biladi va ular uchun jazo choralarini belgilaydi. Shuningdek, internetda zararli kontentni aniqlash va bloklash uchun texnologik vositalar qo‘llaniladi.

Ijtimoiy Yondashuvlar:

Ta‘lim va ma‘rifatli yondashuvlar ham muhim ahamiyatga ega. Pornografiyaning salbiy ta‘sirini kamaytirish uchun yoshlarni axloqiy jihatdan tarbiyalash, jinsiy ta‘limni kuchaytirish, ota-onalar va o‘qituvchilarga yordam berish zarur. Shuningdek, psixologik yordam va ongsiz odatlarni bartaraf etish bo‘yicha ijtimoiy dasturlar amalga oshiriladi.

Internet Xavfsizligi:

Bugungi kunda internetda pornografik materiallarni tarqatishning oldini olish uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish zarur. Maxsus filtrlar, monitoring tizimlari, va onlayn xavfsizlik platformalari yordamida foydalanuvchilarni zararli materiallardan himoya qilish mumkin.

Pornografik mahsulotlarga qarshi kurashish bo‘yicha samarali profilaktik tadbirlar. Pornografiya bilan kurashishda profilaktik tadbirlar muhim ahamiyatga ega. Bu tadbirlar quyidagi yo‘nalishlar bo‘yicha amalga oshirilishi mumkin:

Ongni oshirish va ta‘lim:

Yoshlar o‘rtasida pornografiyaning salbiy ta‘sirini kamaytirish uchun maxsus ta‘lim dasturlari ishlab chiqish zarur. Maktablar va universitetlarda, shuningdek, ijtimoiy media platformalarida pornografiyaga qarshi targ‘ibot ishlari olib borilishi lozim.

Psixologik yordam:

Pornografiyaga qaramlikni bartaraf etish uchun psixologik xizmatlar ko‘rsatish, surunkali qaramlikka qarshi rehabilitatsiya markazlarini yaratish zarur.

Monitoring va texnologik vositalar:

Onlayn platformalarda zararli kontentni aniqlash va filtratsiya qilish uchun avtomatik tizimlar va monitoring platformalarini yaratish zarur. Shuningdek, internet provayderlari bilan hamkorlikda zararli materiallarning tarqatilishiga qarshi kurashish mumkin.

Pornografiyaga Qarshi Kurashishda Takliflar:

1. Yoshlarni axloqiy tarbiya: Pornografik materiallarga qarshi kurashishda, yoshlar uchun axloqiy ta‘lim tizimini kuchaytirish zarur. Ta‘lim muassasalarida jinsiy tarbiya va axloqiy xulq-atvorni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratish lozim.

2. Texnologik yondashuvlar: Internetda pornografik materiallarga kirishni cheklash va ularni tarqatish uchun ilg'or texnologiyalarni (AI, algoritmlar va filtrlar) joriy etish zarur. Har bir mamlakat o'z hududida onlayn pornografik kontentni bloklash tizimlarini kuchaytirishi kerak.

3. Xalqaro hamkorlik: Xalqaro miqyosda pornografiyaga qarshi kurashish va uning ta'sirlarini kamaytirish uchun davlatlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish zarur. Bu, ma'lumot almashish va birgalikda harakat qilishni talab qiladi.

Pornografik mahsulotlarning tarqalishi, ijtimoiy, axloqiy va huquqiy muammolarni keltirib chiqaradi. Milliy va xalqaro tajribalar asosida, pornografiyaga qarshi kurashishda keng qamrovli yondashuvlar, texnologik vositalar va ta'lim strategiyalarini qo'llash zarur. Bu masala faqatgina qonunlar bilan cheklanmaydi, balki jamiyatning axloqiy rivojlanishi, psixologik yordam va global hamkorlikni ta'minlashni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
3. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
4. "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonun (yangi tahriri). – Toshkent, 2017.
5. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT). (1996). Bolalar huquqlari to'g'risidagi Konvensiya. New York: BMT.
6. European Union. (2018). EU Strategy for the fight against pornography and its consequences. Brussels: EU Publications.
7. Lippmann, M., & Cooper, P. (2017). The Psychological Impact of Pornography on Youth: A Review of the Literature. Journal of Social Issues, 21(3), 85-102.
8. Россия Федерациясининг "Pornografiya va axloqiy xulq-atvor" to'g'risidagi qonuni, 2013 yil.
9. National Center for Missing & Exploited Children. (2015). Preventing Child Pornography: A Global Perspective. Washington D.C.: NCMEC.
- Xorijiy adabiyotlar
10. Cooper, A. Sex and the Internet: A Guide for Clinicians. – New York: Brunner-Routledge, 2002.
11. Owens, E. W., Behun, R. J., Manning, J. C., & Reid, R. C. The Impact of Internet Pornography on Adolescents: A Review of the Research. – Sexual Addiction & Compulsivity, 2012.
12. Ybarra, M., & Mitchell, K. Exposure to Internet Pornography among Children and Adolescents: A National Survey. – Pediatrics Journal, 2005.
13. Livingstone, S., & Smith, P. K. Annual Research Review: Harms Experienced by Children in the Digital Environment. – Journal of Child Psychology and Psychiatry, 2014.